

Opettajan oikeudet, vastuut ja velvollisuudet

12.2.2020

Kristiina Tuhkiainen
Työmarkkinalakimies, OAJ

Kristiina Tuhkiainen
Työmarkkinalakimies, OAJ

Illan aiheita

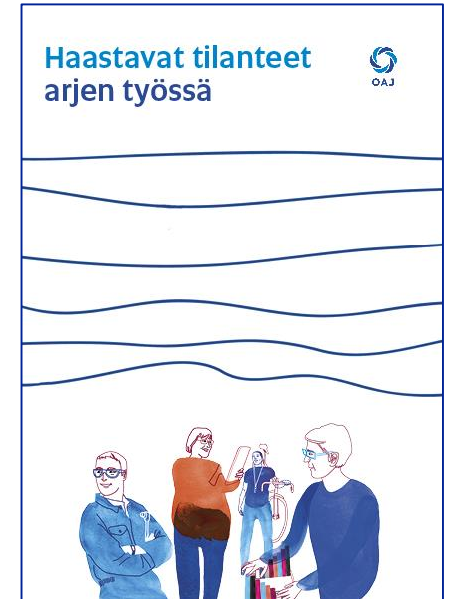
- Opas: Haastavat tilanteet arjen työssä
- Vastuun pääsäännöt koulussa ja oppilaitoksessa
- Varhaiskasvatuksen turvallisuus
- Leirikoulut ja retket ja niihin liittyvää oikeuskäytäntöä
- Turvallinen uinninopetus koulussa
- OAJ:n oikeusturvavakuutus

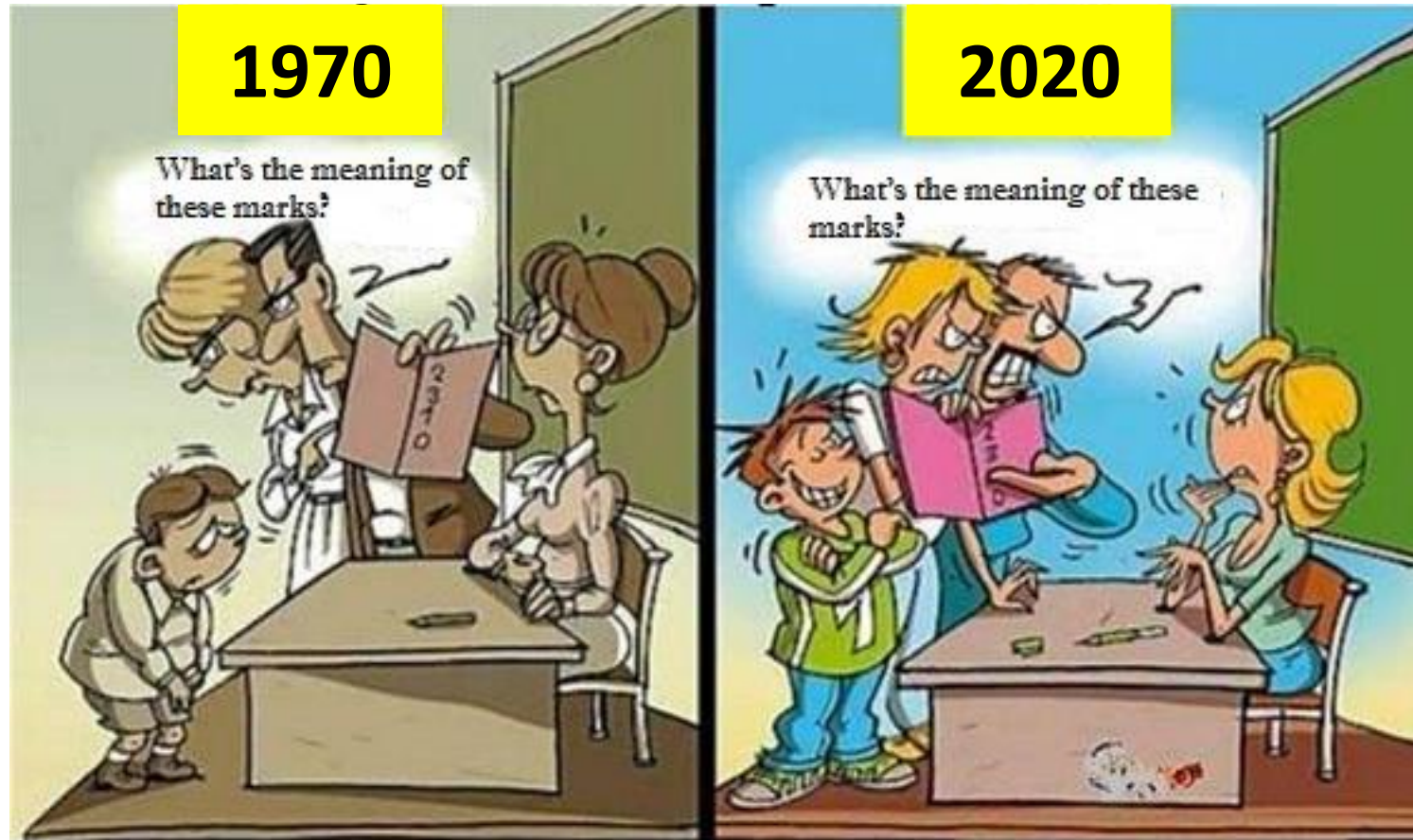
Opas: Haastavat tilanteet arjen työssä

- Yhteistyö huoltajien kanssa
 - Ulkopuoliset avustajat huoltajapalaverissa
 - Palaverissa käytyjen keskusteluiden tallentaminen
 - Opetuksen seuraaminen
- Epäasiallisesti käyttäytyvät huoltajat
- Epäasiallinen viestintä ja kunnianloukkaus
 - Toimintaohjeita
- Kantelut
- Koulun henkilöstöstä tehty rikosilmoitukset
- Koulun henkilöstöön kohdistuvat rikokset
 - Toimintaohjeita
- Sovittelu
- Rehtoreita ja opettajia koskevat ilmoitusvelvollisuudet

In 50 years a lot has changed in school

Yhteistyö huoltajien kanssa

- Koulutusta koskeva lainsäädäntö edellyttää yhteistyötä lasten ja nuorten huoltajien kanssa
- Yhteistyötä varten tulee olla laadittuna koulukohtainen toimintamalli, jossa määritellään mm. mitkä ovat yhteydenottokanavat ja ajankohdat
- Toimintamallista tulee tiedottaa huoltajia
- Opettaja ja rehtori toimii oikein, mikäli noudattaa tätä hyväksyttyä toimintamallia

Yhteistyö huoltajien kanssa

- Koulun tehtävä on tiedottaa oppilaiden vanhemmille niistä keinoista, joilla vanhemmat voivat ottaa yhteyttä opettajiin
- Näitä keinoja voivat olla mm. Wilma-/Helmi-järjestelmä, koulun yleinen puhelinnumero ja työsähköposti
- Salassapidettävien asioiden osalta tulee käyttää suojattua sähköpostia
 - Aluehallintoviraston kanteluratkaisu liittyen opettajan tavoitettavuuteen (ISAVI-2010-00775/OP-13): Avi totesi päätöksessään, että opetushenkilökunnalle ei ole asetettu yleistä velvollisuutta päivystää oppilaiden vanhempien puheluita työajan ulkopuolella kaikkina viikonpäivinä ja vuorokauden aikoina

Yhteistyö varhaiskasvatuksesta

- Lapsen huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.
- Lapsille ja heidän huoltajilleen on toimipaikassa järjestettävä säännöllisesti mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin.
- Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan yhteistyössä henkilöstön ja lapsen huoltajan kanssa. Sen laatimiseen osallistuvat lapsen opetuksesta, kasvatuksesta ja hoidosta vastaavat henkilöt. Päiväkodeissa sen laatimisesta vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö.

Ulkopuoliset avustajat huoltajapalaverissa

- Asian käsittelyä ja yhteistyötä ei edistä se, että huoltajat ottavat palaveriin mukaan ulkopuolisen avustajan esim. asianajajan
- Koulu ei voi kuitenkaan tätä estää, jos palaverissa käsitellään vain huoltajan oman lapsen asiaa
- Jos palaveri koskee esim. kiusaamista ja näin ollen myös muita oppilaita, niin läsnä ei voi olla ulkopuolisia henkilöitä
- Myös koulun puolelta palaverissa voivat olla paikalla vain lapsen opetukseen tai sen järjestämiseen osallistuvat henkilöt

Palaverissa käytyjen keskustelujen tallentaminen

- Yleinen periaate on, että henkilö saa tallentaa puhelut ja keskustelut, joihin itse osallistuu
- Tällöin ei syyllistytä rikoslaissa tarkoitettuun salakuunteluun
- Tallentamista ei voi estää, mutta hyviin tapoihin kuuluu ilmoittaa toiselle osapuolelle tallentamisesta, varsinkin jos kyseessä on luottamuksellinen keskustelu
- Tallenteiden käyttäminen on eri asia kuin tallentaminen
- Koulun puolelta ei ole tarvetta keskusteluiden tallentamiselle, mutta haastavissa palaverieissa olisi hyvä olla läsnä vähintään kaksi koulun edustajaa
- Tallentamisen sijaan on suositeltavaa tarvittaessa tehdä muistio palaverista

Opetuksen ja varhaiskasvatuksen seuraaminen

- Opetus on lähtökohtaisesti julkista pois lukien erityisopetus
- Hyviin tapoihin kuuluu, että esim. huoltaja sopii opetuksen seuraamisesta etukäteen opettajan ja rehtorin kanssa
- Opetuksen seuraamista voidaan kuitenkin rajoittaa perustellusta syystä
- Tällaisia syitä ovat esim. turvallisuusriskit tai opetuksen häiriintyminen
- Muutoksenhakukelpoisen päätöksen opetuksen seuraamisen rajoittamisesta tekee oppilaitoksen rehtori
- Myös varhaiskasvatuksessa huoltajilla on oikeus tulla seuraamaan lapsensa varhaiskasvatusta

Epäasiallisesti käyttäytyvät huoltajat

- Mikäli on epäily, että huoltaja voi käyttäytyä epäasiallisesti, uhkaavasti tai jopa väkivaltaisesti, kannattaa varmistaa, että huoltajapalaverissa on useampi kuin yksi koulun/varhaiskasvatuksen edustaja mukana
- Jos aihetta ilmenee, niin tulee olla yhteydessä poliisiin
- Koulun ja varhaiskasvatuksen turvallisuussuunnitelmassa tulee olla selkeät ohjeet erilaisten uhka- ja vaaratilanteiden osalta ja henkilöstö tulee perehdyttää toimintatapoihin

Epäasiallinen viestintä ja kunnianloukkaus

- Opetustehtävässä toimiva ei voi jättää lukematta työtehtäviin liittyviä viestejä
- Viestit tulee aina käydä läpi ja selvittää, onko niissä esimerkiksi opetuksen järjestämiseen liittyviä tietoja tai kysymyksiä
- Hyvään hallintotapaan kuuluu, että viranomainen lähtökohtaisesti vastaa kaikkiin riittävän selkeisiin ja ymmärrettäviin yhteydenottoihin
- Vastaamisvelvollisuus ei koske asiattomia ja lähinnä mielenilmaisuksi katsottavia yhteydenottoja, joihin lähettäjä ei selvästikään odota vastausta

Epäasiallinen viestintä ja kunnianloukkaus

- Jos viesteissä arvostellaan opetustehtävässä toimivan menettelyä viran/tehtävän hoidossa, ei kysymyksessä yleensä ole kunnianloukkaus
- Julkisen viran- tai toimenhaltijan on siedettävä ankaraakin työhönsä kohdistuvaa asiallista arvostelua
- Sallittuna arvosteluna voidaan pitää esimerkiksi huoltajien opettajan opetukseen tai toimintaan kohdistuvaa arvostelua (opetusmenetelmät, arviointi ja kurinpitotoimet)
- Kunnianloukkaus voi kuitenkin olla mahdollinen, jos arvostelu tai valheellisten tietojen levittäminen kohdistuu henkilökohtaisiin ominaisuuksiin tai yksityiselämän piiriin kuuluviin asioihin, esim. terveydentila, sukupuoli suuntautuneisuus, ulkonäkö tai etninen tausta

Toimintaohjeita liittyen epäasialliseen viestintään:

- Kirjaa, tulosta tai tallenna epäasiallisena kokemasi viestit, sivusto, kellonaika ja päivämäärä sekä kaikki mahdolliset tiedot viestin tekijästä
- Kerro asiasta esimiehelle ja työsuojeluvaltuutetulle
- Vaadi tekijää/ylläpitäjää poistamaan loukkaava aineisto
- Miettikää yhdessä esimiehesi kanssa mahdolliset jatkotoimet:
 - Tutkintapyynnön tekeminen poliisille
 - Koulun/oppilaitoksen kurinpitokeinojen soveltuminen, koulupoliisi
 - Yhteydenotto oppilaaseen/opiskelijaan/huoltajaan
- Tarpeen mukaan yhteys OAJ:n lakimiehiin

Kainuun käräjäoikeus 31.1.2020

- Henkilö tuomittiin käräjäoikeudessa
 - 6 törkeästä kunnianloukkauksesta
 - 3 kunnianloukkauksesta
 - Törkeästä yksityiselämää koskevan tiedon levittämisestä
- 4 kuukaudeksi ehdolliseen vankeusrangaistukseen, koeaika päättyy 30.1.2022
- Velvoitettiin maksamaan vahingonkorvauksia ja kuluja:
 - Opettaja A: 2 500 euroa + oikeudenkäyntikulut 4 340 euroa
 - Opettaja B: 2 000 euroa + oikeudenkäyntikulut 1 986 euroa
 - Opettaja C: 2000 euroa + oikeudenkäyntikulut 2 184 euroa
 - Opettaja D: 1300 euroa + oikeudenkäyntikulut 1 924 euroa
 - Opettaja E: 1 000 euroa + oikeudenkäyntikulut 1 800 euroa
 - Opettaja F: 1 000 euroa + oikeudenkäyntikulut 2 085 euroa
 - Opettaja G: 2 000 euroa + oikeudenkäyntikulut 2 023 euroa

Kainuun käräjäoikeus 31.1.2020

Perustelut:

- Kirjoitukset (kirjelmät ja sähköpostiviestit) ovat olleet sisällöltään selkeästi sellaisia, että ne halventavat opettajia
- Kirjoittelussa ei ole ollut kyse opettajan toimintaan tai menettelyyn kohdistuvasta arvostelusta
- Vaikka kirjoituksissa olisi ollut mukana myös jokin yksittäinen kysymys tai selvityspyyntö/-vaatimus, niin tosiasiallisesti vastaaja on kirjoituksissa pääasiassa halventavalla tavalla kirjoittanut opettajien henkilöön kohdistuvista asioista äärimmäisen loukkaavalla tavalla
- Kirjoitusten sisällöt eivät myöskään liity opettajien yhteiskunnallisiin rooleihin siten, että niiden julkistaminen olisi ollut perusteltua tai hyväksyttävää
- Kirjoitukset ovat olleet omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä opettajille taikka heihin kohdistuvaa halveksuntaa

Kantelut

- Kanteluita voi tehdä viranomaisille, jotka valvovat viranomaistoiminnan laillisuutta
- Näitä viranomaisia ovat muun muassa aluehallintovirastot (AVI), eduskunnan oikeusasiamies (EOA) sekä oikeuskansleri (OKA)
- Opettajan toiminnasta tehdään paljon kanteluita
- Kanteluita on tehty muun muassa
 - maksuttomasta perusopetuksesta
 - leirinkoulujen järjestämisestä
 - kurinpitotoimista
 - kiusaamistilanteiden hoitamisesta
 - Arvioinneista
 - Varhaiskasvatuksen henkilöstömitoituksesta sekä henkilöstön kelpoisuudesta

Hyvä muistaa kanteluista

- Erityisesti AVI yleensä ottaa asian selvitykseen, ellei ole selvää, että kantelu on täysin aiheeton
- Jos AVI pyytää koulutuksen- tai varhaiskasvatuksen järjestäjältä vastausta tehtyyn kanteluun, niin yleensä selvitykset kanteluun joutuu antamaan rehtori/päiväkodinjohtaja ja opettaja/opettajat
- Vastaukset kannattaa laatia huolellisesti ja asianmukaisesti keskittyen vain niihin kysymyksiin, joita kantelu koskee
- Se, että AVI, EOA tai OKA selvittää asiaa koulutuksen- tai varhaiskasvatuksen järjestäjältä, ei ole vielä merkki siitä, että asiassa olisi välttämättä toimittu virheellisesti
- Kantelupäätös ei johda kantelun alaisen päätöksen muuttamiseen vaan esimerkiksi kehotukseen toimia vastaisuudessa toisella tavalla tai muistutukseen lain sisällöstä ja velvoitteista

Henkilöstöstä tehtyt rikosilmoitukset

- Joissakin tilanteissa huoltajat voivat katsoa, että opettaja/rehtori/varhaiskasvatuksen henkilöstö on esim. syyllistynyt liialliseen voimankäyttöön tai muuten toiminut tai käyttäytynyt epäsovullisella tavalla
- Yleisiä tilanteita, joista rikosilmoitus on tehty: oppilaan poistaminen luokasta, häiritsevän esineen poisottaminen, väkivaltaisesti käyttäytyvän oppilaan rauhoittaminen, oppilaiden välisiin tappeluihin puuttuminen
- Asia voi liittyä myös erilaisiin vastuukysymyksiin (esim. koulussa tai päiväkodissa tapahtunut tapaturma tai häirintä/kiusaaminen) tai ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntiin
- Näissä tilanteissa huoltajat saattavat tehdä rikosilmoituksen poliisille
- Poliisi on ilmoituksen saatuaan velvollinen selvittämään asiaa

Henkilöstöstä tehtyt rikosilmoitukset

- Mikäli poliisi ottaa yhteyttä ja kertoo rikosilmoituksesta ja pyytää kuulusteltavaksi, kannattaa hänen olla heti yhteydessä OAJ:n lakimiehiin
- Asiaa selvitetään ja katsotaan millaista tukea kyseisessä asiassa tarvitaan ja voidaan antaa
- Monissa tilanteissa asian selvittely päättyy jo poliisitutkintaan, jossa todetaan, että toiminta on ollut lain mukaista eikä mitään väitettyä rikosta ole tapahtunut

Henkilöstöön kohdistuvat rikokset

- Koulun vai päiväkodin henkilöstö voi työssään joutua esimerkiksi oppilaan/lapsen tai tämän huoltajan taholta tapahtuvan epäasiallisen käytöksen kohteeksi
- Kyse voi olla esim. fyysisestä väkivallasta, epäasiallisesta viestinnästä koulussa/netissä tai perättömän tiedon levittämistä
- Opetus- ja varhaiskasvatushenkilöstöön kohdistuvat pahoinpitelyrikokset ovat ns. virallisen syytteen alaisia tekoja eli poliisi on velvollinen tutkimaan asian saatuaan tiedon tapahtumasta
- Oppilas on rikosoikeudellisessa vastuussa kun hän on täyttänyt 15 vuotta
- Vahingonkorvausvelvollisuudella ei ole ikärajaa kuten rikosoikeudellisella vastuulla

Henkilöstöön kohdistuvat rikokset

- Harkittaessa jatkotoimenpiteitä kannattaa huomioida kokonaistilanne; oppilaan ikä, terveydentila, kehitystaso sekä teon vakavuus
- Vakavamman väkivallan osalta tulee olla aina yhteydessä poliisiin, vaikka tekijä olisi alle 15 –vuotias
- Tällöin asia siirtyy poliisilta lastensuojeluviranomaisille
- Koulupäivän aikana tapahtuneisiin tilanteisiin on mahdollista reagoida myös koulun kurinpitokeinojen avulla
- Tilanteissa tulee muistaa myös opettajan ja rehtorin velvollisuus lastensuojeluilmoituksen tekemiseen
- Oppilaan ja lapsen tukitoimet

Miten toimin heti tapahtuman jälkeen?

Kerää todisteita näyttöä varten

- Pyydä tarvittaessa avuksi kollegasi tai muu aikuinen
- Mene lääkäriin tai terveydenhoitajan luokse heti pahoinpitelyn tai vammantuottamuksen jälkeen vammojen toteamiseksi
- Tee työsuojeluilmoitus ja ole yhteydessä työsuojeluvaltuutettuun
- Kirjoita muistiin todistajat
- Kerää mahdolliset muut todisteet. Ota esimerkiksi kuvia todisteeksi vammoista, tapahtumapaikasta ja mahdollisista tekovälineistä

Ota viipymättä yhteyttä yksikön toiminnasta vastaavaan esimieheen

- Esimiehellä täytyy olla tieto tapahtumista
- Esimiehen on ryhdyttävä toimenpiteisiin tapauksen selvittämiseksi ja tarvittavien koulunkäynnin ja opiskelun järjestelyiden tekemiseksi (turvaamistoimet)

Ota viipymättä yhteyttä OAJ:n lakimiehiin puhelimitse tai sähköisellä lomakkeella

- Lakimiehet neuvovat ja ohjaavat asiaan liittyvien jatkotoimenpiteiden osalta

Opettaja joutuu työssään väkivallan kohteeksi

- Kyseessä on aina virallisen syytteen alainen rikos, koska teko tapahtuu työtehtävissä (poliisi ja syyttäjä selvittävät viranpuolesta)
- Työturvallisuuslaki velvoittaa turvaamaan opettajalle työssään turvallisen työskentely-ympäristön
- Työnantajalla velvollisuus puuttua asiaan ja selvittää, mitä turvallisuuden takaamiseksi voidaan tehdä
- Vaarojen arviointi, riskeihin tulee ennakolta varautua
- Jos nuori oppilas, asia voidaan selvittää koulun keinoin
- Jos oppilas rikosoikeudellisesti vastuussa, opettaja voi tehdä rikosilmoituksen
- Opettajan tuki
- Oppilaan tuki

Sovittelu

- Väkivalta- ja omaisuusrikoksia on mahdollista yrittää ratkaista sovittelulla oikeusprosessin välttämiseksi
- Sovittelusta on saatu hyviä tuloksia ja osapuolet ovat olleet tyytyväisiä sovitteluprosessiin ja sen lopputulokseen
- Jotta sovittelu voidaan aloittaa, pitää teon olla myönnetty
- Sovittelu on mahdollista myös alle 15-vuotiaiden tekemissä rikoksissa
- Sovittelu on vapaaehtoista ja maksutonta ja edellyttää aina molempien osapuolten suostumusta
- Suostumuksen voi peruuttaa missä tahansa sovittelun vaiheessa

Sovittelu

- Sovittelua koskevan aloitteen voivat tehdä rikoksesta epäilty, uhri, alaikäisen huoltajat, poliisi tai syyttäjä
- Sovittelualoite tehdään sovittelutoimistoon, joka arvioi asian soveltuvuuden sovitteluun ja tekee lopullisen päätöksen sovittelun aloittamisesta
- Mikäli rikoksen osapuolet päätyvät sovintoon, sovittelija laatii siitä osapuolia sitovan kirjallisen sopimuksen, jonka molemmat osapuolet allekirjoittavat (alaikäisen osalta myös huoltaja)
- Saavutettu sovinto johtaa pääsääntöisesti siihen, että asian käsittely viranomaisessa päättyy
- Rikosasioiden osalta sovintoratkaisu lähetetään tiedoksi myös poliisille ja syyttäjälle
- Sovittelutoimisto seuraa sopimuksen täyttymistä

Lastensuojeluilmoitus

- Lastensuojelulain mukaan opettajalla ja rehtorilla on velvollisuus tehdä viipymättä ilmoitus kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä
- Epäselvissä tilanteissa voi olla yhteydessä lastensuojeluviranomaiseen ja kysyä yleisellä tasolla asiasta ilman nimiä
- Myös omaa esimiestä kannattaa konsultoida

Ilmoitus poliisille

- Lastensuojeluilmoituksen lisäksi opettajalla ja rehtorilla on velvollisuus tehdä ilmoitus poliisille, kun on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä, että alle 18-vuotiaaseen lapseen tai nuoreen on kohdistettu seksuaalirikos (esim. lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö tms.) tai henkeen ja terveyteen kohdistunut rikos (esim. pahoinpitely tms.)
- Ilmoitusvelvollisuus liittyy tehtävän hoitamisessa tietoon tulleisiin seikkoihin
- Ilmoitusvelvollisuuden voi laukaista esimerkiksi tilanne, jossa lapsen käyttäytymisen, puheiden, vanhemmista saatujen tietojen tai muiden henkilöiden ilmoitusten perusteella on syytä epäillä lapseen kohdistunutta rikollista tekoa
- Epäselvissä tilanteissa voi olla yhteydessä poliisin ja kysyä yleisellä tasolla asiasta ilman nimiä

Vastuun pääsäännöt

Vastuun pääsääntöjä koulussa

- Oppilas on koko koulupäivän ajan koulun toiminnassa koulun vastuulla
- Opettajan vastuuta ei voi siirtää, vaikka tehtäviä voisikin
- Oppilaan omaan harkintakykyyn ei voi luottaa varsinkaan nuorempien oppilaiden osalta
- Jos jotakin sattuu, vastuullisia haetaan ensin opettajista ja rehtorista
- Oikeudessa ratkaisee näyttö

Koulun toimintaa on:

- Vuosisuunnitelman mukainen opetus
- Siirtymiset opetuspaikoille
- Välitunnit ja muut tauot
- Retket ja muu koulun järjestämä koulun ulkopuolinen toiminta, esim. leirikoulut
- Laissa säädettyjä kurinpitokeinoja voi käyttää vain koulun toiminnassa

Koulun toimintaa ei ole:

- Koulu- ja kotimatkat
- Hammashoitolakäynnit
- Kerhot, jos niitä ei ole merkitty koulun vuosisuunnitelmaan
- Iltadiskot
- Rahankeruu retkiin, ks. OAJ:n jäsensivut

Jäsensivut

VIRKA- JA
TYÖSUHDE

TYÖSUOJELU JA
-HYVINVOINTI

OPETTAJAN
TYÖ

ESIMIESTYÖ JA
JOHTAMINEN

JÄSENEDET

YHDISTYKSET JA
YHDISTYSTOIMINTA

URA-
PALVELUT

Tiedon kuljettava kotiin häirinnästä (perusopetus)

- Koulun opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

Koulumatkalla:

- Ei toimivaltaa määrätä rangaistuksia, eivätkä järjestyssäännöt ole voimassa
- Suositeltavaa, että huoltajat ratkovat tapahtuneen
- Koulun henkilökunta voi tukea huoltajia tarjoamalla esimerkiksi psykologin tai kuraattorin osaamista tueksi asian kokonaisvaltaiseen selvittämiseen, jos koulu arvioi sen tarpeelliseksi.

Opettajan vastuu täysi-ikäisistä opiskelijoista

- Lähtökohtaisesti opettajan vastuu sama kaikilla kouluasteilla
- Mitä vanhempia opiskelijoita sitä enemmän voidaan edellyttää omaa harkintakykyä
- Opettajan aina arvioitava opetuksen turvallisuus ja erityisesti silloin, kun opiskelijat opiskelevat itsenäisesti ilman opettajan valvontaa ja ohjausta
- Itsenäisen työskentelyn osalta opettajan huolehdittava
 - Vaarojen arviointi
 - Opiskelijoiden riittävä perehdytys
 - Varmistus, että opiskelijoilla riittävä osaaminen

Turvallinen koulu

- Jokaisella oppilaalla ja opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön iästä riippumatta kaikilla kouluasteilla
- Koulutuksen järjestäjällä oltava ohjeistus kurinpitokeinojen ja kasvatustakeskustelun käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista (henkilökunnan koulutus)
- Poikkeuksellisissa tilanteissa turvallisuuden merkitys korostuu. Opintoretket, leirikoulut, penkkarit ja kastajaiset ovat tyypillisesti koulun arkipäivän toiminnasta poikkeavia tapahtumia, joissa koulutuksen järjestäjän tulee huolellisesti varautua siihen, ettei oppilaiden turvallisuus vaarannu.
- Vaarojen arviointi!

Opettajan työskentely ilta-aikaan koululla

Opettaja oli koulussa illalla työajan ulkopuolella kehittämässä ammattitaitoaan. Opettajalle sattui vahinko, josta aiheutuu opettajalle viikon sairausloma ja työnantajalle 1000 € vahinko rikkoontuneista välineistä.

- Ilta-aikaan työskentelystä tulee aina sopia esimiehen kanssa
- Jos TA:n lupa ja työskentelyllä yhteys työtehtäviin, on työtapaturmavakuutus voimassa
- Työtapaturmavakuutus ei ole voimassa, jos tekee omia juttuja, vaikka liittyisivätkin läheisesti työhön
- TA:n tilojen tulee olla turvallisia
- Vahingonkorvauslain mukaan, jokainen korvaa itse aiheuttamansa vahingon
- Jos lievä vahinko, korvausvelvollisuutta ei synny

Turvallinen varhaiskasvatusympäristö

Turvallinen varhaiskasvatusympäristö

- Varhaiskasvatusympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä, kehitys ja muut edellytykset huomioon ottaen.
- Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä.
- Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava terveellisiä, turvallisia ja asianmukaisia, ja niissä on huomioitava esteettömyys.
- Varhaiskasvatuslaki ei säädä keinoa puuttua väkivaltaisen lapsen käyttäytymiseen.
- Vaarojen arviointi!

Lapsen karkaaminen päiväkodista

Pihalla oli ulkoilemassa kahdeksan lasta ja heitä valvomassa kaksi päiväkodin työntekijää + kesätyöntekijä. Kesken ulkoilun 4-vuotias lapsi karkasi päiväkodin pihalta kiipeämällä aidan yli. Ulkopuolinen henkilö löysi lapsen 250 metrin päästä kaupasta. Poliisi palautti lapsen hyväkuntoisena päiväkotiin. Lapsi oli kateissa päiväkodista noin tunnin.

Käräjäoikeuden tuomion perustelut

- Rikoslain mukaan joka saattaa toisen avuottomaan tilaan, josta on velvollinen huolehtimaan ja siten aiheuttaa vaaraa tämän hengelle tai terveydelle, on tuomittava heitteillepanosta
- Työntekijöillä oli työtehtäviensä perusteella velvollisuus huolehtia lapsesta.
- 4-vuotias oli ikänsä puolesta avuttomassa tilassa
- Työntekijöiden menettely on aiheuttanut konkreettista vaaraa lapsen terveydelle
- Merkitystä ei sillä, että vastaajat olivat ryhtyneet asianmukaisiin toimiin lapsen löytämiseksi
- Huolenpitovelvollisuutta on korostanut se, että
 - lapsi oli ollut sijaispäiväkodissa
 - päiväkodin piha oli vaikeasti valvottava
 - portin yli oli aikaisemminkin kiivetty

Ajatuksia tuomiosta:

- Vaarojen arviointi
- Onko työntekijät riittävät hyvin perehdytetty pihavalvontaan?
- Miten sijaiset perehdytetään?
- Pihan turvallisuudesta huolehtiminen
- Missä valvovien työntekijöiden tulisi seistä ja miten liikkua pihalla
- Keskustelu vanhempien kanssa pihavalvonnan yhteydessä

Leirikoulut ja retket

Leirikoulu on koulun toimintaa

- Opettajaa ei voi velvoittaa osallistumaan leirikouluun, sillä opettajalla pedagoginen vapaus päättää, miten opetus järjestetään
- Leirikoulu tulee merkitä koulun vuosisuunnitelmaan
- Opettajan vastuu oppilaista jakamaton koko leirikoulun ajan
- Opettaja vastaa oppilaista, vaikka toimintaa ohjaisi ulkopuolinen toimija
- Oppilaalla oikeus ohjaukseen ja tukeen myös koulun ulkopuolella järjestettävässä opetuksessa
- Oppilasta ei voi jättää leirikoulusta pois ennakoitujen kurinpito-ongelmien vuoksi

Leirikoulu on koulun toimintaa

- Kohde valittava siten, että leirikoulun voidaan toteuttaa turvallisesti oppilasaines huomioiden
- Retki suunniteltava huolellisesti
- Oppilaat ja huoltajat tulee sitouttaa leirikoulun sääntöihin
- Huoltajilta suostumus lapsen osallistumisesta leirikouluun
- Varmista, että vakuutukset voimassa myös leirikoulun aikana ja mitä vakuutus kattaa oppilaiden ja opettajien osalta
- OAJ:n sivuilta löytyy ohjeistusta leirikouluihin liittyen

Varojen keruu

- Perusopetuksen maksuttomuus koskee kaikkea koulun toimintaa, myös leirikouluja
- Leirikouluja voidaan tukea oppilaiden ja huoltajien yhteisesti keräämillä rahoilla
- Varojen keruun tulee olla vapaaehtoista
- Oppilaalla tulee olla mahdollisuus osallistua leirikouluun, vaikka hän ei olisi osallistunut rahan keräämiseen
- Rahankeräyslupaa ei tarvita leirikoulun varainkeruuseen
- Suositus on, että huoltajat hoitavat rahankeräyksen, eikä koulu ole siinä mukana
- Varojen keräämisen ja käytön periaatteet on hyvä sopia huoltajien ja koulun kanssa

Kantelupäätös opetuksen maksuttomuudesta (EOAK/2882/2018, EOAK/1120/2018, EOAK/5984/2018)

- Perustuslain mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen
- Peruskoulussa ei voida järjestää teemapäiviä, johon sisältyy maksullista toimintaa
- Perusopetuslain vastaista on järjestää esim. koulun liikuntapäivä niin, että siellä on seuraavat vaihtoehdot:
 - Pulkkamäki ja hiihto (ilmainen oppilaille)
 - Laskettelupäivä (kulut 30 €)
- Maksulliset retket
 - Perusopetuksen tulee olla oppilaille ilmaista
 - Koulutuksenjärjestäjä vastaa kuluista (riittävät resurssit)
 - Voidaan kerätä maksuja esim. teatteriin, mutta rahan keräämiseen osallistumisen tulee olla vapaa-ehtoista ja saadut varat tulee käyttää kaikkien oppilaiden hyväksi riippumatta siitä, ovatko kaikki oppilaat tai vanhemmat osallistuneet varojen keräämiseen.

Turvallinen uimaopetus

Turvallinen uimaopetus

- OPH, Kuntaliitto, OAJ ja Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto ovat yhteistyössä laatineet ohjeet turvallisen uimaopetuksen järjestämiseksi (julkaistaan lähiaikoina)
- Vuosisuunnitelmaan merkitty uinninopetus on koulun toimintaa, josta valvomaan määrätty opettaja on vastuussa samalla tavalla kuin muusta koulun antamasta opetuksesta (oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön).
- Myös matkat koululta uimahallille ja uimahallilta koululle on normaalia koulun toimintaa (ope vastaa, että liikkuminen tapahtuu turvallisesti)

Opettajan vastuu uimaopetuksesta

- Opettaja vastaa kokonaisuutena uimaopetuksen turvallisesta järjestämisestä myös silloin, kun varsinaisesta uimaopetuksesta huolehtii uimaopettaja ja paikalla on myös uimahallin valvontahenkilökuntaa.
- Opettaja on oltava koko uimaopetuksen ajan läsnä valvomassa oppilaita altaan reunalla (riittävä valvonta)
- Oppilaan oikeus tukitoimiin ja esimerkiksi avustajapalveluihin koskee myös koulun ulkopuolella tapahtuvaa opetusta.
- Uimaopetusta suunniteltaessa otettava huomioon altaiden sijoittelu, suihkuava vesi, mahdolliset muut uimarit ja uimahallin valvontahenkilöstö (vaarojen arvointi)

Ohjeita uimaopetukseen

- Rehtori on velvollinen huolehtimaan, että riittäviä valvojia on sekä tytöille että pojille.
- Opettaja vie oppilaat sovittuun paikkaan, josta uinninopettaja ottaa ryhmän haltuun.
- Oppilaita ei saa päästää allastiloihin yksitellen tai antaa heidän siirtyä omin päin altaalle.
- Opetuksen päättyessä varmistettava, että kaikki oppilaat poistuvat allastiloista yhtä aikaa.
- Oppilaan vammasta tai sairaudesta johtuvista rajoituksista uimaopetuksessa on tulee ilmoittaa uimaopettajalle.
- Terveystiedot ovat salassa pidettäviä tietoja, joten huoltajilta on pyydettävä lupa ennen näiden tietojen antamista uimaopettajalle

Uimahallionnettomuus

Kolme opettajaa oli toista kertaa 30 oppilaan kanssa uimaopetuksessa uimahallissa. Oppilaat olivat 1. ja 2. luokan oppilaita, joista osa osasi uida ja osa ei. Oppilaiden uimataito oli selvitetty ennen uimaopetusta.

Lapsille oli annettu ohjeet menettelytavoista ja käyttäytymisestä peseytymis-, pukeutumis- ja saunatiloissa sekä allasalueella.

Uimahallissa lastenallas, terapia-allas ja isoallas. Oppilaille oli tehty selväksi, että uimataidottomien pitää mennä lastenaltaaseen ja jonkin verran uimataitoiset saivat mennä terapia-altaaseen.

Opettajat olivat sopineet valvonta-alueista allastiloissa.

Uimaopettaja huolehti uimaopetuksesta.

Uimahallionnettomuus

Opettajat olivat tuoneet ryhmät saunatiloista altaalle, mutta eivät olleet kuitenkaan eivät keränneet oppilaita yhteen jakaakseen heitä eri altaille uimataidon mukaan. Tästä syystä oppilaat livahtivat omia aikojaan altaille.

Yksi oppilas havaittiin terapia-altaan pohjalla, mutta saatiin elvytettyä, eikä oppilaalle tullut pysyviä vammoja.

Kaikkia kolmea opettajaa syytettiin tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta.

Käräjäoikeuden tuomio

- Opettajat tuomittiin tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta varoitukseen.
- Käräjäoikeus katsoi, ettei vastaajien syyllisyyteen liittynyt niin suurta moitittavuutta, että heidät olisi tullut tuomita varoitusta ankarampaan rangaistukseen.
- Opettajat valittivat hovioikeuteen, mutta hovioikeus ei muuttanut tuomiota.

Käräjäoikeuden perustelut

- Oppilailla oikeus turvalliseen oppimisympäristöön
- Opettajien virkavelvollisuuksiin kuuluu huolehtia oppilaan turvallisuudesta uimahallilla.
- Opettajat eivät voi luottaa siihen, että 1. ja 2. luokan ikäiset oppilaat toimisivat ohjeiden mukaisesti.
- Opettajien on pitänyt käsittää, että altaisiin siirtymiseen liittyy vaaratekijöitä, kun oppilaiden on annettu siirtyä altaille kokoamatta heitä ensin yhteen paikkaan, josta heidät olisi voitu ohjata hallitusti uimataitonsa mukaiseen altaaseen.
- Opettajat eivät järjestäneet valvontaa siten, että altaisiin meno olisi tapahtunut turvallisesti
- Uimahallin muu valvonta ei poista opettajien vastuuta siitä, että hukkumisen vaaraa ei olisi ollut.

Opettajan opetukseton päivä

- Velvoite olla työnantajan tavoitettavissa
- Tarvittaessa saavuttava työpaikalle, jos esim. opettajankokous

Mitä OAJ:n jäsenilleen ottama oikeusturvavakuutus korvaa?

- Omia ja vastapuolen asianajo- ja oikeudenkäyntikuluja
- Työ- ja virkasuhteeseen liittyvissä riita- ja rikosasioissa (tuottamukselliset rikossyytteet)

Ei korvaa, jos

- Vakuutetulle vähäinen merkitys
- Virallisen syyttäjän syyte koskee tahallista tekoa (mm. pahoinpitelyrikokset) tai törkeää huolimattomuutta

Mitä OAJ:n jäsenilleen ottama oikeusturvavakuutus korvaa?

- Vakuutuksen käyttäminen edellyttää aina OAJ:n puolta
- Jos OAJ:n osoittama ulkopuolinen lakimies, vakuutuksen korvausmäärä 20.000 euroa, omavastuu 15 % (vähintään 200 €)
- Muutoin vakuutuksen enimmäismäärä 7.000 euroa, omavastuu 20 % (vähintään 200 €)

Lakimiesten jäsenpalvelut

- Puhelinpalvelu ma–pe klo 10–11 ja klo 14–15
- Sähköposti
- Työ- ja virkasuhteisiin liittyvät lakiasiat (neuvonta, selvittely ja valmistelu)
 - Irtisanomiset, osa-aikaistamiset ja lomautukset
 - Määräaikaisuudet
 - Työ- tai virkasuhteen ehtojen muuttaminen
 - Palkkavaatimukset/palkan takaisinperintäasiat
 - Vastuukysymykset
 - Eläke- ja sosiaaliturva-asiat
 - Muut lakiasiat
 - Oikeusturva- ja vastuuvakuutusasiat

Kiitos mielenkiinnosta!

Kristiina.tuhkiainen@oaj.fi